בעדים פסולין ודיינין כשרין מיגו דפסלי עדים פסלי נמי דייני סיפא בדיינין פסולין ועדים כשרין דמיגו דפסלי דיינין פסלי נמי עדים מתקיף לה רבא בשלמא מיגו דפסלי עדים פסלי נמי דייני איכא בי דינא אחרינא אלא מיגו דפסלי דייני פסלי נמי עדים והא עדים תו ליכא לא צריכא דאיכא כת אחרת הא ליכא כת אחרת מאי הכי נמי דלא מצי פסלי היינו דרב דימי איכא בינייהו מיגו דמר סבר אמרינן מיגו ומר סבר לא אמרינן מיגו גופא [א]אמר ר"ל פה קדוש יאמר דבר זה תני עדו איני והאמר עולא הרואה את ר"ל בבית המדרש כאילו עוקר הרים וטוחנן זה בזה אמר רבינא והלא כל הרואה ר"מ בבית המדרש כאילו עוקר הרי הרים וטוחנן זה בזה הכי קאמר בא וראה [ב]כמה מחבבין זה את זה כי הא דיתיב רבי וקאמר אסור להטמין את הצונן אמר לפניו ר' ישמעאל בר' יוסי אבא [א]התיר להטמין את הצונן א"ל [ג]כבר הורה זקן אמר רב פפא בא וראה כמה מחבבין זה את זה דאילו רבי יוסי קיים [ד]היה כפוף ויושב לפני רבי דהא ר' ישמעאל בר' יוסי ממלא מקום אבותיו הוה והיה כפוף ויושב לפני רבי וקא אמר כבר הורה זקן א"ר אושעיא מאי דכתיב [1]ואקח לי (את) שני מקלות לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים נועם אלו ת"ח שבארץ ישראל שמנעימין זה לזה בהלכה חובלים אלו ת"ח שבבבל שמחבלים זה לזה בהלכה [2]ויאמר (אלי) אלה [שני] בני היצהר העומדים וגו' [3]ושנים זיתים עליה יצהר אמר רבי יצחק אלו ת"ח שבא"י (א) שנוחין זה לזה בהלכה כשמן זית ושנים זיתים עליה אלו ת"ח שבבבל שמרורין זה לזה בהלכה [ה]כזית [4]ואשא עיני וארא והנה שתים נשים יוצאות ורוח בכנפיהם ולהנה כנפים ככנפי החסידה ותשאנה [ו]האיפה בין השמים ובין הארץ ואומר אל המלאך הדובר בי אנה המה מוליכות את האיפה ויאמר אלי לבנות לה בית בארץ שנער [ז]א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי זו חנופה וגסות הרוח שירדו לבבל וגסות הרוח לבבל נחית והאמר מר עשרה קבין גסות ירדו לעולם תשעה נטלה עילם ואחת כל העולם כולו אין לבבל נחית ואישתרבובי דאישתרבב לעילם דיקא נמי דכתיב לבנות [ח]לה בית בארץ שנער ש"מ והאמר מר [ט]סימן לגסות הרוח עניות ועניות לבבל נחית מאי עניות עניות תורה דכתיב [5]אחות לנו קטנה ושדים אין לה [י]אמר ר' יוחנן זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד מאי בבל א"ר יוחנן בלולה במקרא בלולה במשנה בלולה בתלמוד [6]במחשכים הושיבני כמתי עולם אמר ר' ירמיה [כ]זה תלמודה של בבל:

מתני' [ב]אמר לו [ל]נאמן עלי אבא נאמן עלי אביך [מ]נאמנים עלי שלשה רועי בקר ר"מ אומר יכול לחזור בו וחכמים אומרים [ג]אינו יכול לחזור בו היה חייב לחבירו שבועה ואמר לו דור לי בחיי ראשך ר"מ אומר יכול לחזור בו וחכ"א [ד]אין יכול לחזור בו:

גמ' [נ]אמר רב דימי בריה דרב נחמן בריה דרב יוסף כגון דקבליה עליה בחד אמר רב יהודה אמר שמואל מחלוקת במחול לך אבל באתן לך דברי הכל יכול לחזור בו ורבי יוחנן אמר באתן לך מחלוקת איבעיא להו באתן לך מחלוקת אבל במחול לך דברי הכל אין יכול לחזור בו או דילמא בין בזו ובין בזו מחלוקת תא שמע דאמר רבא מחלוקת באתן לך אבל במחול לך דברי הכל אין יכול לחזור בו אי אמרת בשלמא באתן לך מחלוקת אבל במחול לך דברי הכל אין יכול לחזור בו רבא דאמר כרבי יוחנן אלא אי אמרת בין בזו ובין בזו מחלוקת רבא דאמר כמאן רבא טעמא דנפשיה קאמר איתיביה רב אחא בר תחליפא לרבא [ס]היה חייב לחבירו שבועה ואמר לו דור לי בחיי ראשך רבי מאיר אומר יכול לחזור בו וחכמים אומרים אין יכול לחזור בו

מאי

בעדים פסולים ודיינין כשרין. בעל דין פוסל הדיינין והעדים ונמצאו דבריו אמת על העדים ומשום הכי מהימנינן ליה אפי' לגבי דיינין: **סיפא.** שנמצאו דבריו אמת על הדיינין שפסולין הם ומשום הכי מהימנינן להו אעדים אליבא דר"מ ורבנן לית להו מיגו: **איכא בי דינא אחרינא.** ולאו נוגע בעדות: **רבין סבר אמרינן מיגו.** בעלמא כדקיימא הכא טעמא משום מיגו הוא ואי לאו הכי הוא לא הוה פסיל רבי מאיר ולרב דימי לא אמרי' מיגו בעלמא: **וטוחנן זה בזה.** מטיח ומקיש זה בזה אלמא חריפא טובא הוה ומקרי ליה לר' מאיר דרך שנוי פה קדוש: **אמר רבינא.** ומאי תמהא והלא ר' מאיר עוקר הרי הרים הוא כלומר אלים וגבר טפי טובא: **בא וראה כמה.** כלומר לא אתמוהי קא מתמהי אלא הכי קאמר בא וראה כמה בני ארץ ישראל מחבבין זה את זה דהא ריש לקיש חריף וחכים טובא הוה וקרי ליה לר' מאיר פה קדוש דקא מחבב ליה ומיישב את הדבר להתקיים: **להטמין את הצונן.** מים צונן ומתיירא שלא יוחמו אסור להטמינן במוך צונן (לצורך שבת) [בשבת]: **הורה זקן.** ר' יוסי דאזלינן בתריה: **ממלא מקום אבותיו.** חשוב כאביו: **מחבלים.** בלשון עז ותמה מקשין זה לזה. ובני א"י נוחין יחד ומעיינין יחד ומתקן זה את דברי זה והשמועה יוצאה לאור: **משמנין.** נוחין כשמן: [ע]**איפה.** זה יצר הרע: **שתי נשים.** חנופות[פ] וגסות הרוח: **ורוח בכנפיהם.** לשון גסות הרוח: **ככנפי החסידה.** זו חנופה שמראין עצמם חסידים: **לבנות לה בית.** ולא כתיב [צ]להם אלמא האחת לבדה נתישבה שם: **ענוות תורה.** בעילם היא. דניאל בעילם הוה דכתיב (דניאל ח) ואני (הייתי) בשושן הבירה אשר בעילם המדינה ולא רבץ תורה. עזרא הוה בבבל ולמד חק ומשפט בישראל: **במחשכים הושיבני.** שאין נוחין זה עם זה ותלמודם ספק בידם: **מתני' נאמן עלי.** להיות דיין: **אבא.** פסול מן התורה לדונני לא לזכות ולא לחיוב דנפקא לן בפירקין (דף כז:) מלא יומתו אבות על בנים וגו'[ק]: **דור לי.** לשון שבועה: **יכול לחזור בו.** ולישאל שבועה גמורה: **גמ' דקבליה עליה בחד.** דיינא ואע"ג דאיכא תרי אחריני בהדיה א"ר מאיר יכול לחזור בו: **במחול לך.** אי תובע אמר לנתבע נאמן עלי אבא או אביך אם יזכך יהא מחול לך התם קאמרי רבנן אינו יכול לחזור בו דהא זכה זה במה שבידו מכיון שיצא זכאי: **אבל באתן לך.** דנתבע אמר לתובע אם יחייבוני אבא או אביך אתן לך: **דברי הכל יכול לחזור.** דהוציא והממון בידו אין בו כח לתובע להוציא אלא בדיינין כשרין: **טעמיה דנפשיה קאמר.** ופליג אתרוייהו:

באותן

בלולה במקרא ובמשנה וכו'. פירש רבינו תם דבתלמוד שלנו אנו פוטרין עצמנו ממה שאמרו חכמים (מסכת ע"ג דף יט:) לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בש"ס אע"פ כן אנו קוראים בכל יום פרשת התמיד ושונים במשנת איזהו מקומן וגורסין רבי ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות וכו':

אמר רב דימי כגון דקבליה עליה בחד. פירש הקונט' דאפילו הכי קאמר ר' מאיר דיכול לחזור בו ולא נהירא דכיון דלרבותא נקטיה הוה ליה למימר לא צריכא כו' דמדקאמר כגון משמע דדוקא קא אמר כגון דקבליה עליה בחד על כן נראה דאמילתייהו דרבנן קאי דדוקא כגון דקבלוה עלויה בחד דחדא לריעותא הוא דאיכא קאמרי רבנן דאינו יכול לחזור בו אבל אי קבליה עליה כבי תרי יכול לחזור בו אף לרבנן כיון דאיכא תרתי לריעותא:

רבא

מסורת הש"ס

א) [לעיל כג.], ב) שבת נא., ג) [עם לקמן כט: יבמות קה:], ד) [עי' תוס' שבת נא. ד"ה אלו תוס' נדה יד: ד"ה כילך], ה) [פירש אלון של זית עי' תוס' עירובין יח: ד"ה מרזין ותוס' פסחים לו. ד"ה מהן], ו) [נ"ל את האיפה], ז) קידושין מט: ע"ש, ח) [מדכתיב לה בלא מפיק הא דריש שלא נתקיים ולא עמד לה הבית בארץ שנער כך כתב הרמב"ן בפי' החומש סוף פ' מטות וע"ע תוספות קידושין מט:], ט) [שבת לג.], י) פסחים פז., כ) [ביאור ופי' מתוק ממלא בבלי"ז בית חכמה דף טז: ועוד בדף לה: וז"ל רש"י חגיגה דף י ע"א ד"ה אפי' וכו' לש"ס בבלי שהוא עמוק כדאמרינן במחשכים הושיבני זו הש"ס של בבל עכ"ל וע"ע ריטב"א ביומא פ' הוציאו לו דף נו. ומגלגלו מועתק בע"י חגיגה פרק א'], ל) ב"ב קכח. לעיל כג., מ) [לקמן כה:], נ) [לעיל כג:], ס) (ערכין כב.), ע) [נ"ל אחר ד"ה ככנפי], פ) בכ"י: חנופה, צ) [נ"ל להן], ק) [דברים כד].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ר יצחק וכו' ת"ח שבא"י שמשמנין זה לזה:

◆

מוסף רש"י

להטמין את הצונן. מפני החום (שבת נא.). **ממלא מקום אבותיו.** גדול כאביו (שם). **היה כפוף ויושב לפני רבי.** מפני כבוד הנשיאות ולא היה מורה לפניו אע"פ שגדול הימנו (שם). **וקאמר כבר הורה זקן.** גדלו ונשאו עליו (שם). **האיפה.** לעיל מניה כתיב זאת הרשעה וישלך אותה אל תוך האיפה, יצר הרע שנמסר בידם כשליטו בתוכה כדאמרינן (לקמן סד.) שדיוה בדודא דאברא, ואלו שתי נשים נשאו יצר הרע של חנופה וגסות הרוח, כדכתיב ורוח בכנפיהם היא גסות הרוח, וחנופה נראה בעיני דדייק ליה מכנפי החסידה שעושה חסידות עם חברותיה כדאמר (חולין סג.) באלו טריפות (קדושין מט:). **דיקא נמי דכתיב לבנות לה בית.** גבי הולכה כתיב להן שתי נשים וגבי קביעותא כשבאו לבנות לקבוע בבבל כתב לה, דהיינו חנופה לחודה, לשון אחר לבנות ולא בנו (שם). **מאי ענוות.** דהוה ליה סימנא לגסות. **ענוות תורה.** דליה טוה על גסי הרוח, דמתוך גסותו אין משמש כל צרכו ואין מחזר על שמועתו (שם). **ולא זכתה ללמד.** אלמא ענוות דתורה בעילם הוא שהיה בה דניאל כדכתיב (דניאל ח) ואני בשושן הבירה אשר בעילם המדינה, וכן מרדכי, ולא היו דורש עוסקים בתורה ולא זכו אלו החכמים ללמד כאילו לא היה להם שדים להניק, אבל בבל זכתה ללמד כדכתיב בעזרא כי הכין לבבו לדרוש את תורת ה' ולעשות וללמד בישראל חק ומשפט (שם. וכעי"ז פסחים פז.). **זה תלמודה של בבל.** שהוא עמוק (חגיגה י.). **נאמן עלי אבא.** כדיינין קמיירי מדקתני ג' רועי בקר (לעיל כג.). **כגון דקבליה עליה בחד.** הא דקתני נאמן עלי אבא כגון דקבליה עליה כחד דיין ויש שנים כשרין עמו ואפילו הכי כיון דפסול מדאורייתא מצי הדר ביה (לעיל כג.).

עין משפט נר מצוה

י א מיי' פ"ד מהל' שבת הלכה ד' סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' רנז סעיף ו:

יא ב ג מיי' פ"ז מהל' סנהדרין הלכה ב סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סי' כב סעיף א ובסקנו מידו:

יב ד מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ג:

◆

תורה אור השלם

1. וָאֶרְעֶה אֶת צֹאן הַהֲרֵגָה לָכֵן עֲנִיֵּי הַצֹּאן וָאֶקַּח לִי שְׁנֵי מַקְלוֹת לְאַחַד קָרָאתִי נֹעַם וּלְאַחַד קָרָאתִי חֹבְלִים וָאֶרְעֶה אֶת הַצֹּאן: זכריה יא ז
2. וַיֹּאמֶר אֵלֶּה שְׁנֵי בְנֵי הַיִּצְהָר הָעֹמְדִים עַל אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ: זכריה ד יד
3. וּשְׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיהָ אֶחָד מִימִין הַגֻּלָּה וְאֶחָד עַל שְׂמֹאלָהּ: זכריה ד ג
4. וָאֶשָּׂא עֵינַי וָאֵרֶא וְהִנֵּה שְׁתַּיִם נָשִׁים יוֹצְאוֹת וְרוּחַ בְּכַנְפֵיהֶם וְלָהֵנָּה כְנָפַיִם כְּכַנְפֵי הַחֲסִידָה וַתִּשֶּׂאנָה אֶת הָאֵיפָה בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמָיִם: וָאֹמַר אֶל הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי אָנָה הֵמָּה מוֹלִכוֹת אֶת הָאֵיפָה: וַיֹּאמֶר אֵלַי לִבְנוֹת לָה בַיִת בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר וְהוּכַן וְהֻנִּיחָה שָּׁם עַל מְכֻנָתָהּ: זכריה ה ט-יא
5. אָחוֹת לָנוּ קְטַנָּה וְשָׁדַיִם אֵין לָהּ מַה נַּעֲשֶׂה לַאֲחֹתֵנוּ בַּיּוֹם שֶׁיְּדֻבַּר בָּהּ: שיר השירים ח ח
6. בְּמַחֲשַׁכִּים הוֹשִׁיבַנִי כְּמֵתֵי עוֹלָם: איכה ג ו

◆

רבינו חננאל

הלכה כחכמים ואף ר' לא אמר אלא לברר א"ל אנא נמי לברר קאמינא הא דאמר רבין א"ר יוחנן רישא בעדין פסולין ודיינין כשרין מגו דפסלי עדים פסלי נמי דיינין כלומר יכול בעל דין לומר כבר נגמר זה הדין שקבלתי על עצמי לדון בפני ב"ד זה מאחר שנפסלו העדים ואם טוען בעל דין כי יש לי ראיה אחרת התחלת הדין הוא זה וצריכין אנו לברר לנו דיינין כו'. פשוטה היא: הוו חכמים מחבבין זה את זה הלא תראה כי מי שרואה ריש לקיש בבית המדרש רואה כח החכמה שלו כאלו עוקר הרים וטוחנן זה בזה. והיה אומר על ר' מאיר פה קדוש יאמר דבר זה ואע"פ שאמר רבינא הרואה ר' מאיר בבית המדרש כאלו עוקר וטוחן הרי הרים זה בזה. וכן ר' היה יושב ואומר אסור להטמין בשבת הצונן. אמר לפניו ר' ישמעאל ב"ר יוסי אבא התיר להטמין הצונן אמר ר' כבר הורה זקן ואע"פ שאילו היה ר' יוסי קיים היה כפוף ויושב לפני ר' דהא ר' ישמעאל בריה ממלא מקום אבותיו הוה וכפוף היה ויושב לפני ר' ואפילו הכי אמר ר' כבר הורה זקן שהיו מחבבין זה את זה: **לאחד** קראתי נועם אלו ת"ח שבא"י שמנעימין זה לזה בהלכה. ולאחד קראתי חובלים. אלו ת"ח שבבבל שמחבלין זה לזה בהלכה וכן שני בני היצהר. ת"ח שבא"י נוחין זה לזה כשמן. ושני זיתים עליה. אלו ת"ח שבבל שמרין זה לזה כזית. והנה שתים נשים יוצאות ורוח בכנפיהם וגו' ויאמר ה' לבנות לה בית בארץ שנער. וא"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי זה חנופה וגסות הרוח שירדו לבבל ואסיק' דגסות נחתא לבבל ואישתרבבא לעילם. ודייקי' מדכתיב לבנות לה בית ולא כתיב לבנות להם בית. ש"מ דחנופה לבדה נשארה וגסות הרוח ירדה לעילם. דעילם אית בה ענוית תורה ואמר ר' סימן לגסות הרוח ענוית תורה כמו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד. א"ר יוחנן בבל בלולה במקרא ובמשנה ובתלמוד א"ר ירמיה במחשכים הושיבני כמתי עולם זה תלמוד בבל כלומר טעמים שלו צפונים ועלומים כמים עמוקים: ירושלמי תרין בני איניש הוה להון דין באנטוכיא אמר חד לחבריה מה דר' יוחנן אמר מקובל עלי. שמע ר' יוחנן ואמר לאו כל כמיניה מטרפא בעל דיניה אלא שמעין מיליהון תמן ואין הות צורכא כתבין ומשלחין עובדא לרבנן. תרין בני איניש הות להון דין בטבריא זה אומר בב"ד הגדול וזה אומר בב"ד הקטן שומעין לזה שאמר בב"ד הגדול: **מתני'** א"ל נאמן עלי אבא נאמן עלי אביך נאמנין עלי ג' רועי בקר כו'. אוקי' כגון דקבליה בחד כלומר אבא ועד אחר עמו. או אביך ואחר עמו נאמנין עלי ר' מאיר אומר יכול לחזור בו וחכ"א אין יכול לחזור בו וקיי"ל כי המקבל עליו בקנין דלא כאסמכתא עד אחד כשנים [מהני] ואין יכול לחזור בו ואפילו בעל דין עצמו אם קבלו בקנין מבעלין אינו יכול לחזור בו וכן מפורש בשבועות (מ"ב ע"א) וכן המקבל עליו ג' רועי בקר כיוצא בהן (וקיי"ל דהמקבל עליו עד אחד כשנים בקנין אינו יכול לחזור בו). אמר רב יהודה אמר שמואל מחלוקת ר' מאיר וחכמים במחול לך אבל באתן לך דברי הכל יכול לחזור בו ור' יוחנן אמר באתן לך מחלוקת אבל במחול לך דברי הכל אין יכול לחזור בו